

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора
ТОРІЧНОГО Олександра Володимировича
про дисертацію **Коновалова Дениса Олеговича** на тему «**Формування фізичної готовності майбутніх офіцерів Сухопутних військ у вищих військових навчальних закладах до професійної діяльності**», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 – «Освіта/Педагогіка» - за спеціальністю 011 – «Освітні, педагогічні науки»

Актуальність теми дисертаційного дослідження та її зв'язок із галузевими науковими програмами. В умовах відбиття Збройними силами та іншими військовими формуваннями України російської агресії актуальною є проблема сьогодення – професійна підготовка майбутніх офіцерів для сектору безпеки та оборони України.

Дисертант справедливо наголошує, що період набуття військово-професійної освіти курсантами у ВВНЗ є принципово важливим етапом їх професійного формування як військового фахівця та становлення суб'єктами військово-професійної діяльності. У цей час відбувається професійна адаптація – формування майбутніх офіцерів як суб'єктів військово-професійної діяльності, побудова нового режиму навчальної та службової діяльності, відпочинку, збалансування психічного і фізичного навантаження тощо.

Актуальність теми дослідження посилює і низка суперечностей, які виявив дисертант під час наукових пошуків, зокрема між:

недостатнім рівнем сформованості фізичної готовності, особистісної мотивації абітурієнтів до формування своєї фізичної підготовленості як військового професіонала та високим рівнем вимог до якості їх фізичної підготовленості й готовності до військово-професійної діяльності як майбутніх офіцерів і суб'єктів екстремального виду діяльності;

високими вимогами військово-професійної практики до фізичної підготовленості і готовності майбутніх офіцерів до військово-професійної діяльності і недостатнім педагогічним моделюванням формування їх фізичної підготовленості та готовності у ВВНЗ як суб'єктів військового управління;

необхідністю інтенсифікації фізичної підготовки майбутніх офіцерів Сухопутних військ і відсутністю комплексної контекстної методики формування їх фізичної готовності до військово-професійної діяльності у ВВНЗ.

З огляду на це, вважаємо, що тема дисертаційного дослідження Коновалова Дениса Олеговича є достатньо аргументованою та актуальною.

Дисертацію виконано в межах науково-дослідної роботи Національного університету оборони України на тему «Удосконалення нормативних основ фізичної підготовки військовослужбовців Збройних Сил України та фізичного виховання допризовної молоді для забезпечення фізичної готовності до виконання завдань служби» (державний реєстраційний номер 0119U001816).

Тему дисертації затверджено вченою радою Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського (протокол № 12 від 28.10.2021 р.) та узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації досліджень

у галузі освіти, педагогіки і психології при НАПН України (протокол № 1 від 08.02.2022 р.).

Ступінь обґрунтованості і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі. Обґрунтованість наукових положень дисертації є досить переконливою. Дослідження здійснювалося протягом 2021-2024 років, воно охоплювало три етапи науково-педагогічного пошуку. Упродовж усіх етапів було використано відповідні наукові методи, що допомогли одержати різноаспектну й адекватну інформацію, відповідали вимогам системного підходу та критеріям якості педагогічних вимірювань, зокрема таким, як об'єктивність, надійність, валідність тощо.

Структура роботи послідовна, цілком відповідає поставленим дослідницьким завданням. Науковий апарат дослідження сформульовано чітко та коректно згідно з метою та завданнями дослідження.

Зібраний у результаті педагогічних досліджень матеріал оброблено адекватними методами статистичного аналізу і представлено в роботі достатньою кількістю таблиць, дані яких дають змогу стверджувати про достовірність зроблених висновків.

Стиль і мова дисертації. Дисертація написана методично грамотно, орфографічно та стилістично витримана на високому рівні.

Наукова новизна дисертаційної роботи. З найважливішими результатами дисертаційної роботи Коновалова Д. О. повністю погоджуємося, що характеризуються необхідним рівнем наукової новизни. Зокрема, вважаємо такі:

– *вперше*: здійснено педагогічне моделювання формування фізичної готовності майбутніх офіцерів до військово-професійної діяльності, результатом якого стало проєктування моделі формування фізичної готовності майбутніх офіцерів в процесі військово-професійної підготовки у ВВНЗ; вона спроектована з цільово-методологічного, змістовного, суб'єкт-суб'єктного, методично-процесуального та оцінно-результативного блоків формування їх фізичної готовності у процесі військово-професійної підготовки у ВВНЗ;

– обґрунтовано поняття «фізична готовність майбутніх офіцерів механізованих підрозділів СВ» як їх фізичний стан як військових професіоналів, що дає їм змогу успішно виконувати бойові та інші військово-професійні завдання за посадовим призначенням відповідно до вимог сучасного бою та стійко витримувати фізичні навантаження військово-професійної, у тому числі безпосередньо управлінської діяльності;

– *удосконалено*: контекстну методику формування фізичної готовності майбутніх офіцерів у процесі військово-професійної підготовки у ВВНЗ як сукупність провідного принципу (принцип контекстності формування їх фізичної готовності як суб'єктів військового управління в механізованих військах СВ ЗС України), основних етапів, організаційних форм, методів, видів навчальних занять, методичних прийомів, способів і засобів цілеспрямованого формування їх фізичної готовності у процесі військово-професійної підготовки у ВВНЗ як майбутніх суб'єктів військово-професійної діяльності;

– критерії і показники діагностування сформованості фізичної готовності майбутніх офіцерів до військово-професійної діяльності в процесі їх військово-професійної підготовки у ВВНЗ; удосконалення здійснено доповненням новими критеріями (ціннісно-мотиваційним, психологічним і суб'єктивним) й показниками діагностування сформованості фізичної готовності майбутніх офіцерів з урахуванням специфіки та характеру їх військово-професійної діяльності в механізованих військах та її фізичного аспекту.

Практичне значення одержаних результатів полягає у впровадженні основних результатів дослідження в педагогічну практику формування фізичної готовності майбутніх офіцерів в систему їх військово-професійної підготовки у ВВНЗ.

Основні результати дисертаційної роботи Коновалова Д. О. впроваджено в освітній процес у 5-х закладах вищої освіти, що підкріплено відповідними актами.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій здобувача в опублікованих працях. Результати наукового дослідження Коновалова Д. О. висвітлено в 19 публікаціях (із них 9 – у співавторстві). Зокрема, такі:

колективна монографія (входить в міжнародну наукометричну базу);

навчальне видання (навчально-методичний посібник);

5 статей у наукових фахових періодичних педагогічних виданнях України (всі входять у міжнародні наукометричні бази);

2 статі у періодичних наукових педагогічних виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу (всі входять в міжнародні наукометричні бази);

10 у збірниках тез і доповідей на наукових конференціях, семінарах і форумах України та закордоном.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (198 найменувань, із них 25 – закордонних). Загальний обсяг дисертації становить 314 сторінок, основний текст – 178 сторінок. Робота проілюстрована 33 таблицями, 2 рисунками та містить 14 додатків на 83 сторінках.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Наукова новизна дисертації підтверджена основним змістом дисертаційної роботи, яка складається з трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. У роботі логічно та послідовно розкрито процес формування фізичної готовності майбутніх офіцерів Сухопутних військ у вищих військових навчальних закладах до професійної діяльності з урахуванням всіх етапів методики її формування.

У першому розділі здійснено аналіз та узагальнення науково-педагогічних джерел, що дало змогу з'ясувати, що формування фізичної готовності майбутніх офіцерів Сухопутних військ у вищих військових навчальних закладах до професійної діяльності є актуальною педагогічною проблемою сучасної військової освіти, оскільки суперечливі процеси, які відбуваються у ЗС України в умовах російсько-української війни, відображають не лише докорінні зміни в озброєнні, бойовій техніці, у формах, методах,

тактиці, способах і засобах збройної боротьби, але й у специфіці фізичної підготовленості особового складу як військових професіоналів, як важливої складової військово-професійної готовності до військово-професійної діяльності.

Доведено, що структура фізичної готовності майбутніх офіцерів складається з ціннісно-мотиваційного, когнітивного, поведінково-діяльнісного, індивідуально-психічного та суб'єктного компонентів.

У другому розділі розроблено загальну методичку педагогічного дослідження щодо формування фізичної готовності майбутніх офіцерів до військово-професійної діяльності в процесі військово-професійної підготовки у ВВНЗ, що складається з головної ідеї – контекстності, відповідних принципів та основних етапів проведення – аналітико-констатувального, дослідно-експериментального та статистично-впроваджувального, які мають свої методи, методичні прийоми та засоби.

Слід зазначити, що дисертант запропонував впровадити в освітній процес розроблену контекстну методичку формування фізичної готовності майбутніх офіцерів механізованих військ як сукупність провідної ідеї, основних принципів і етапів з відповідними організаційними формами, методами навчання та виховання, видами навчальних занять, методичними прийомами, способами і засобами цілеспрямованого формування фізичної готовності майбутніх офіцерів механізованих військ у процесі їх військово-професійної підготовки в ВВНЗ як майбутніх суб'єктів військово-професійної діяльності.

У третьому розділі проведено експериментальне дослідження на основі визначених завдань, а методика реалізації якого передбачала констатувальний і формувальний етапи експерименту. Педагогічний експеримент дав змогу дисертанту перевірити результативність упровадження педагогічної моделі формування фізичної готовності майбутніх офіцерів до професійної діяльності. За результатами формувального етапу педагогічного експерименту спостерігається позитивна динаміка сформованості фізичної готовності майбутніх офіцерів механізованих військ у ЕГ у порівнянні з КГ.

Особливу методичну цінність має навчально-методичний посібник щодо формування фізичної готовності майбутніх офіцерів Сухопутних військ Збройних сил України до військово-професійної діяльності.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Дисертаційна робота є завершеною працею. Оцінюючи загалом позитивно дисертаційну роботу, дозволю собі зробити деякі зауваження та побажання.

1. На нашу думку, у першому розділі дисертаційної роботи необхідно було б представити результати сучасних досліджень зарубіжних науковців щодо формуванню фізичної готовності майбутніх офіцерів Сухопутних військ. А також бажано було б розширити список іншомовних використаних джерел за проблемою дисертації. Також не завжди чітко викладена власна позиція здобувача стосовно окремих теоретичних положень, визначень основних понять, які характеризують досліджувану проблему.

2. На наш погляд, доцільно було більш широко розглянути в дослідженні практику удосконалення фізичної підготовки вищих військових навчальних закладів у контексті впровадження стандартів НАТО щодо формування

фізичної готовності військових фахівців. Найбільш актуальним для нас, вочевидь, є досвід реформування збройних сил країн Східної Європи.

3. У другому розділі роботи дисертант продовжує проводити аналіз робіт інших науковців у великому обсязі з посиланнями на них, що більше нагадує перший розділ, який присвячений теоретичному аналізу літературних джерел.

4. Є претензії до стилю викладу матеріалу. Наприклад, у підрозділі 3.2 автор дуже наситив таблицями, що бажано було перенести у додатки.

5. Практична значущість дисертації значно зросла б, якби автор сформулював напрями модернізації моделі формування фізичної готовності майбутніх офіцерів у військово-професійну підготовку не лише Збройних Сил, а й інших структур сектору безпеки та оборони України (Національної гвардії, Державної прикордонної служби, Національної поліції, Державної служби з надзвичайних ситуацій тощо).

6. Дисертаційна робота містить окремі граматичні помилки.

Висловлені зауваження мають дискусійний характер, не впливають на загальну позитивну оцінку проведеного дослідження, не знижують наукову значущість результатів дисертаційної роботи Коновалова Д. О., яка виконана на високому науково-практичному рівні.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. У цілому, дисертаційна робота Коновалова Д. О. безсумнівно є самостійною і цілком завершеною працею; характеризується актуальністю, науковою новизною, теоретичною і практичною значущістю; містить значні наукові доробки, що повною мірою висвітлено в його наукових публікаціях. Результати дослідження є раціональними для формування фізичної готовності майбутніх офіцерів Сухопутних військ до професійної діяльності.

Дисертація за своїм змістом відповідає вимогам абзацу 3 пункту 2 та пункту 6 “Порядку присудження ступеня доктора філософії...”, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а за порядком оформлення – Наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40, а її автор – Коновалов Деніс Олегович – заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 01 – «Освіта/Педагогіка» за спеціальністю 011 – «Освітні, педагогічні науки».

Офіційний опонент:

доцент кафедри психології, педагогіки та соціально-економічних дисциплін
Національної академії Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького,
доктор педагогічних наук, професор

Олександр ТОРІЧНИЙ

